

6. Wang Z.B., Wang Y.F., Zhao J.J. et al. Effects of GeO₂ on chlorophyll fluorescence and antioxidant enzymes in apple leaves under strong light. *Photosynthetica*. 2018. Vol. 56. P. 1081–1092. <https://doi.org/10.1007/s11099-018-0807-7>

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-238-8-17>

MIRACLE PLANTS IN AMATEUR GARDENING: EXPECTATIONS AND REALITIES

ДИВО-РОСЛИНИ В ЛЮБИТЕЛЬСЬКОМУ САДІВНИЦТВІ: ОЧІКУВАННЯ ТА РЕАЛІЇ

Rozhko I. S.

*Candidate of agricultural sciences,
Associate Professor
of the Department of horticulture
and vegetable growing named
after professor I. Gulko
Lviv National Environmental University*

Рожко І. С.

*кандидат сільськогосподарських
наук,
доцент кафедри садівництва та
овочівництва імені професора
І. П. Гулька
Львівський національний
університет природокористування*

Shtoiko R. I.

*Postgraduate Student at the Department
of rational use nature resources
and protected nature
Ivan Franko National University
of Lviv
Lviv, Ukraine*

Штойко Р. І.

*аспірантка кафедри раціонального
використання природних ресурсів
і охорони природи
Львівський національний
університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Ґрунтово-кліматичні умови західних районів Лісостепу, Прикарпаття та Полісся України сприятливі для ведення промислового та любительського садівництва. Територіальне сусідство з країнами ЄС, зокрема, Польщею та Румунією, довготривала трудова міграція українців в ці країни посприяли розповсюдженню на присадибних ділянках диво-рослин. Будемо користуватися терміном «диво-рослини» в контексті їх новизни та властивостей, які приписуються їм маркетологами на аграрних сайтах і в торговельних мережах, які займаються реалізацією посадкового матеріалу й зрозуміли можливість доброго заробітку на цьому. Слід також відмітити феномен

українців, що закріплені ментально й проявляється в бажанні землевласника (який автоматично стає садівником-любителем) мати на своїй ділянці всі диво-рослини, які рекламуються в засобах комунікації та є в сусіда.

Зупинимося на рослинах, які знаходяться в топі вподобань садівників-аматорів та спробуємо спрогнозувати їх майбутнє. Перелік міститиме такі назви рослин, які часто є свого роду «маркетинговими пастками» й пропонуються власне реалізаторами посадкового матеріалу та закріпилися в колі садівників-аматорів, але не є правильними з точки зору ботанічної номенклатури. Отже, впродовж останніх років впевнено займають свою нішу в любительському садівництві лохина, жимолость, малиніка, йошта (крома), малинове дерево.

Нині в Україні пропонують сорти лохини, які відносяться до лохини щиткової (*V. corymbosum* hort.) та її гібридів з лохиною вузько-листою (*V. angustifolium* Aiton), лохиною красивою (*V. formosum* Andrews) та іншими видами [2, с. 20]. Значному поширенню культури сприяє потужна рекламна кампанія. Очікування – високий врожай смачних корисних ягід; реалії – неплодоносні, часто хворі та пошкоджені рослини. Для лохини вибирають рівні, добре освітлені сонцем ділянки, з добре зволженими ґрунтами (легкими за механічним складом сірими, ясно-сірими лісовими, дерново-опідзоленими, торфовими, з вмістом гумусу не менше 3,5 %), з глибиною залягання підґрунтових вод не ближче 0,9–1 м. У зонах недостатнього нестабільного зволоження рослини потребують поливу. Фізіологічною особливістю культури є вимогливість до кислотності ґрунту, яка повинна бути в межах рН 3,8–4,8. За рік до садіння ділянку утримують під чорним паром, з органіки використовують торф, тирсу хвойних культур та хвою. При використанні мінеральних добрив слід зважати на їхній рН. Не можна вносити під лохину органічні добрива, попіл і добрива з лужною реакцією, які розкислюють ґрунт. Для кращого запилення й, відповідно, вищої врожайності бажано висаджувати декілька сортів лохини. До Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2022 рік внесено 27 сортів та гібридних форм лохини, зокрема: 'Violent', 'Huron', 'Aurora' [1, с. 469–470].

Жимолость їстівна (синя, блакитна) або Бружмель їстівний. Очікування – високий врожай смачних корисних ягід; реалії – нестабільний врожай або повна його відсутність. Рослина морозостійка та здатна витримувати морози до мінус 40°C. Тривала відлига може викликати завчасний розвиток, а наступні морози підмерзання генеративних органів [3, с. 76]. Особливістю рослини є надраннє цвітіння, зокрема, в

умовах України – це початок квітня. Квіти витримують заморозки до мінус 4°C. Жимолость їстівна – самобезплідна культура, тому для отримання високих стабільних урожаїв необхідно вирощувати кілька сортів, перехреснозапилна, ентомофільна. Ще однією особливістю жимолості їстівної є поверхнєве розміщення основної маси коренів, на глибині до 50–60 см, що робить її вразливою до посухи. Нестача вологи призводить до здрібніння ягід, їх скидання, до загибелі кущів. До Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2022 рік внесено 4 сорти української селекції: Чайка, Алісія, Світанок та Спокуса [1, с. 458].

Йошта (крома) або агрусосмородина – гібрид між агрусом і смородиною. Очікування – високий врожай смачних корисних ягід; реалії – високорослі розлогі кущі, з незадовільним плодоношенням через несприятливі погодні умови в фенофазу цвітіння. Серед садівників-любителів рибелярія відома під однією з сортових назв «йюшта», що утворена поєднанням частин німецьких назв смородини та агрусу. Перші сорти, були виведені в Швеції Ф. Нільссоном – 'Kroma' та в Німеччині Р. Бауером – 'Josta' [2, с. 9]. В Україні їх культивують з 1986 року. Рибелярія збільшує розмаїття вітамінних ягідних культур, оскільки успадкувала від батьківських видів високий вміст БАР. У рослин відсутній характерний смородиновий аромат та шипуватість пагонів. Рослина самоплідна, ентомофільна, значно стійкіша проти шкочочинних організмів батьківських форм. Цвітіння у ранньовесняні терміни, коли через прохолодну погоду комах-запилювачів бракує, є причиною зменшення врожайності. Рибелярію слід садити на рівнинних ділянках або невеликих (не більше 5°) схилах південно-західної, південно-східної та південної експозиції. Ділянка повинна бути захищена від сильних, сухих і холодних вітрів. На сьогодні одержані гібридні форми, які успішно культивуються: 'Kronal', 'Rica' та інші.

Малиніка або клубніко-малиновий гібрид, яка насправді є видом малини, а саме малиною звабливою (тибетською, розолистою) – *Rubus illecebrosus* Focke, розповсюдженою в країнах Європи та Прибалтики. Очікування – високий врожай смачних корисних ягід; реалії – густі зарості дуже колючих кущів, від яких важко позбутися. Мабуть у цієї рослини більше недоліків, аніж переваг, оскільки ягоди мають дуже посередній смак на відміну від зовнішнього привабливого вигляду. Крім цього, листя та пагони рослини вкриті багато чисельними загнутими шипами, що робить збір врожаю вкрай неприємним заняттям. З третього року життя кореневище починає давати велику

кількість порослі. Завдяки декоративності листя та довготривалому одночасному цвітінню й плодоношенню найкраще підходить для створення декоративних композицій та декорування кам'яних гірок.

Малинове дерево – сорти малини звичайної (*Rubus idaeus* L.), що мають сильні пагони, яким завдяки технологічним прийомам можна надавати бажаної конфігурації та вирощувати за штамбовим типом. Зокрема, сорти 'Tagusa', 'Брусвяна', 'Благородна', 'Козачка'. Слід зауважити, що таке відверте словоблуддя як «малинове дерево» стосовно рослини з дворічним життєвим циклом надземної частини свідчить про повне невігластво автора словосполучення й дуже прикро, що воно так прижилося навіть на сайтах з хорошою репутацією.

Уражають диво-рослини грибні хвороби; вірусні та мікоплазмові інфекції. Профілактика зараження – здоровий садивний матеріал та видалення хворих рослин. Шкодять листовійки, кліщі, щитівки й попелиці. Для захисту добирають відповідні препарати.

Отже, в повній мірі задовольнить очікування садівників-любителів, забезпечивши високу стабільну продуктивність, використання високоякісного оздоровленого садивного матеріалу імунних, стійких та толерантних до шкідливих організмів правильно підібраних сортів рослин, адаптованих до ґрунтово-кліматичних умов регіону. При виборі рослин слід включати критичне мислення, що ґрунтується на базових знаннях шкільної програми з біології та перевіреній фаховій інформації, а не довіряти сліпо інформації, яка є в багато чисельних засобах комунікації. Також необхідно враховувати екологічні ризики та загрози, які можуть виникати при вирощуванні вищезгаданих культур. Підприємці-аматори з метою швидких прибутків навмисне закислюють родючі темно-сірі ґрунти чи, навіть, чорноземи знижуючи таким чином їх цінність, що недопустимо. Вирощування малини звабливої може бути непередбачуваним. Рослина дуже конкурентна. При відсутності належного догляду є загроза неконтрольованого поширення, що становитиме загрозу для природних екосистем. Враховуючи наявні проблеми сьогодення, пов'язані з інтродукованими видами сільськогосподарських культур, наприклад борщівником Сосновського (*Heraclium sosnowskyi* Manden.), треба бути максимально обережним при прийнятті рішень.

Література:

1. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2022 рік. URL: <https://sops.gov.ua/uploads/page/2022-01-17reestr.pdf> (дата звернення: 15.08.2022).

2. Меженський В. М., Меженська Л. О., Якубенко Б. Є. Нетрадиційні ягідні культури: рекомендації з селекції та розмноження. Київ : ЦП «Компринт», 2014. 119 с.

3. Рожко І.С., Гель І.М. Жимолость їстівна: особливості культивування. *Пропозиція*. Київ, 06/2019. С. 76–79.